

INFORMAATOROMANTIikka

**Pekka Himanen, *Hakkerietiikka*
– ja informaatioajan henki.**

WSOY, Helsinki 2001. 205 s.

(Alkuteos Pekka Himanen, *The Hacker Ethic – and the Spirit of the Information Age*, Random House, New York 2000.)

Himanesen pyrkii selittämään ja ymmärtämään industrialismin jälkeisen paradigman, informationalismien olemusta, ”informaatioajan henkeä”. Edelleen hän kirjoittaa modernille kulttuurille leimallisen protestanttisen työetiikan haastavasta hakkerietiikasta. Informationalismien ajatus seuraa ja kehittää edelleen Manuel Castellsin *The Information Agea*, jonka sovellutukseksi Himanen teos rakentuu. Hänen tavoitteenaan on luoda modernia yhteiskunta- ja kulttuurimurrosta selittävä ja ymmärtävä malli, jonka toiveikkaana ytimenä hakkerismi on.

Linus Torvaldsin aloittama ja koordinoima Linuxin kehitys toimii kautta teoksen esimerkkinä hakkerismin käytännöllisestä implementaatiosta. Kirjassa on Torvaldsin lyhyt prologi ja Castellsin geneerinen epilogi lähinnä huomioarvon kasvattamiseksi; heidän osuuksiinsa en tässä puutu. Puhtaan hakkerietiikan kannalta epäkiitollisesti lukijan ensihuomio kiinnittykin juuri kaupallisuuteen: populaarien maailmantähtien kymmenelle kielelle käännetty bestseller? Teoksesta löytyy kuitenkin myös substanssia vastaavasti.

Globaali hakkerismi on ilmentynyt näkyvästi edukseen erityisesti tietoliikenneteknisissä pioneerihankkeissa, kuten netin ja Linuxin kohdalla, mutta olemuksellisesti hakkerismi ei rajoitu tietotekniikkaan vaan tarkoittaa minkä hyvänsä alan ja työn taitavaa työntekoa, joka tapahtuu enemmän sisäisen innoituksen kuin taloudellisen voiton takia. Himanen mukaan intohimoisen tekemisen lisäksi hakkeria motivoi erityisesti halu jakaa luovuutensa tulokset vapaasti muiden hyödynnettäviksi ja edelleen jat-

kokehitettäväksi. Esimerkkejä avoimen kehityksen vastakohtista ovat Microsoft ja kaupallisten ohjelmistojen lisensointi.

Informationalismien peruskomponentit eli informaation käsittelykyvyn jatkuva kasvu, rekombinaatiokyky ja jakelupotentiaali toteutuvat verkostomaisissa sosiaalisissa rakenteissa: verkostoyhteiskunnassa ja -taloudessa. Verkostot ovat dynaamisia, esimerkiksi projektikohtaisia, ja vastaavat täysin organisaatio- ja johtamiskirjallisuuden networkingia. Sitä on käsitelty erityisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana, mutta on toki lähestymistapana huomattavasti vanhempi. Verkostolla tarkoitetaan mm. valta- ja kommunikaatiosuhteita jäsentävän formaalin organisaation ohella toimivaa tai taustalla piilevää reaalista organisaatiota, eli niitä sosiaalisia yhteistyösuhteita joihin perustuen ja joita hyödyntäen yhteistyötä oikeasti tehdään yhteisten päämäärien saavuttamiseksi. On selvää, että kuljettaessa industrialismista informationalismiin, siirrytään myös kohti dynaamisempia organisoitumistapoja. Verkostokulttuurissa toimenkuvan ja työsuhteen käsitteet korvautuvat jatkuvalla oppimisella ja henkilökohtaisella yrittäjyydellä, jotka puolestaan ovat edelleen modernin organisaatiokirjallisuuden keskeisiä teemoja.

Hakkerismi yhdistettynä verkostokulttuuriin luo vision nykyaikaisesta työn muodosta, joka perustuu paitsi hakkerismiin yksilöllisen intoituneisuuden mielessä, myös yhteisöllisesti oman työn tulosten kuten ohjelmakoodin – julkaisemiseen – ja luovuttamiseen vapaaseen käyttöön ja jatkokehitykseen. Itsekorjaa-

vuuden ja -organisoituvuuden mielessä malli voi toteutua tiedeyhteisössä, ja platonilainen akademia onkin Himasen suosikkiesimerkki hakkerismin esihistoriasta. Protestanttinen organisaatiokulttuuri ja -etiikka puolestaan tukeutuvat aina luostareihin, missä työ sinänsä on oma päämääränsä ja sisältönsä, missä ”Paholainen keksii tekemistä joutilaille käsille”.

Määritelmän mukaan hakkeri voi olla paskakuski siinä missä pianistikin; oleellista on intohimoinen suhtautuminen työhön ja työstään välittäminen. Hakkeri ei puurra vasten tahtoaan kahdeksasta neljään jakaen elämänsä siten selkeästi työ- ja vapaa-aikaan, missä jälkimmäinen on mielekästä lähinnä siksi, ettei ole työtä. Hakkerismissä ei sinällään ole siis mitään uutta.

Himasan tarkastelu on ansiokkaasti filosofinen, eikä näivety itsensäkehittämiskirjallisuudeksi. Hakkerismia tarkastellaan nykyculttuurin kehityksessä toimivana ilmiönä. Tavoitteena on ymmärtää informationalismia ja verkostotalouden mukanaan tuomien yhteiskuntarakenteiden muutoksia ja niiden vaikutuksia informaatioajan työläisen arkeen ja pyhään.

Hakkeriverkostot muodostavat kyllä kauniin ja toimivankin esimerkin modernista yhteiskunnasta, tai pikemminkin sen eräästä osasta. Informaatioajan duunari on projekteittain syntyvien ja kuolevien verkostojen vitaali solmukohta. Jos yksilö ei (yhteis)toiminnallaan tuota verkoston tavoitteen suuntaisia tuloksia, hän tippuu siitä. Tämä ei välttämättä tarkoita poistamista verkoston kokoonpanosta, vaan pikemminkin huomaamattomasti tapahtuvaa syrjäytymistä, henkilökohtaisen yrittäjyyden tappioita ja konkurssia. Liiketoiminnallisia esimerkkejä verkostoista ovat dynaamiset alihankkijaorganisaatiot ja allianssit jopa omien kilpailijoiden kanssa.

Nokia on mielenkiintoinen yritys, kun tarkastellaan hakkerismia tai informationalismia yleensä, sillä yhtiö on globaali ja toisaalta kohtalaisen innovatiivinen organisaatio- ja johtamiskulttuurinsa ansiosta. Niin Nokian historiasta kuin nykypäivästäkin löytyy sekä aitoa hakkerismia että kaikkea aivan muuta. Analysoin seuraavassa Himasen mallia nokialaisesta näkökulmasta.

Väitän hakkerietiikan tarjoavan melko kyseenalaisen mallin yhteistyölle, jolla en tarkoita vain virtuaali-tiimejä vaan myös aidosti yhteisen päämäärän eteen tapahtuvaa työskentelyä, mitä voitaneen pitää lähtökohtaisena informaatioajan

työtapanana. Vaikka hakkerismin perusprinsiippi on työn tulosten vapaa jakaminen, niin hakkeriverkostossa olennaisesti työskennellään yksin. Toisia autetaan luovuttamalla omia vaihtuotteita. Jakamisen motiivina on enemmänkin vertaisilta (eli toisilta hakkereilta) saatava sosiaalinen arvostus, eikä toisten auttamisen halu tai tarve. Liikeryitys ei voi perustaa toimintaansa hakkerismille, josta puuttuu yhteistoiminnallinen kurinalaisuus. Sen sijaan osa-alueittain hakkerismi voi toimia työskentelytapana parhaiden tulosten saavuttamiseksi.

Esimerkiksi uusien liiketoiminta-ajatuskehitys tai sisäinen toiminnankehitys tarjoavat käytännössä oivasti tilaa aidoille hakkereille. Ensi mainitun tosin saattaa nähdä ja soisi näkevänsä missä tehtävässä hyvänsä, jälkimmäinen puolestaan ei ole edellytys mainittujen tehtävien hoitamiseen. Toisin sanoen yrityksen sisäiset pienet Microsoftit ovat varsin tehokas tapa saada asioita tehdyiksi ja harmonisoiduiksi. On myös huomattava, että innovointi ja toiminnankehitys kuuluvat tappiollisiin toimintoihin, joiden tietenkin uskotaan tuottavan pidemmällä aikavälillä, mutta jotka olennaisesti ovat vain polttoainetta varsinaiselle liiketoimintakoneistolle. Menestyvä yritys ei voi ainoastaan kehittää ja innovoida, vaan toiminnallisen pääpainon on oltava tuottavassa koneistossa, joka nähdäkseni ei voi pyöriä hakkerihengellä, ilman yhteistoiminnallista kurinalaisuutta.

Vaikka toiminnan tai bisneksen kehitysidea saa usein alkunsa yhden korvien välissä, olennaista on, miten ideasta kasvaa osa tuottavaa koneistoa. Himasen kuvaileman hakkerismin tapauksessa idean keksijä haluaa toteuttaa esimerkiksi prototyypin, jota voi esitellä muille hakkereille ja siten pönkittää omaa sosiaalista arvostustaan. Koska prototyyppi lähdekoodeineen on vapaasti levitettävissä ja jatkokehittävissä, joku toinen hakkeri saattaa innostua parantamaan sitä jne., kunnes jonakin päivänä valmiina saattaa olla kypsä tuote. Liikeryityksellä on harvoin varaa ja halua tällaiseen.

Voidaan myös puhua kriittisesti vertaisten arvostuksen tavoittelun mielekkyydestä organisatorisessa etiikassa. Organisaatiossa edistymisen ja tavoitteiden suuntainen liikehdintä vaativat pikemminkin markkinoiden ja vastaavien vaikuttimien, esimerkiksi asiakkaiden tai johdon arvostuksen eteen työskentelyä. Perusvaikuttimena on viime kädessä rahan lyömätön painoarvo yhteistoiminnan tulosten arvioinnissa.

Tietoisen kokonaisvaltaisesti tarkas-

teltuna informaatioajan hakkerismi näytetty siten romantisoituna idealismina. Sen sijaan käytännöllisesti tarkasteltuna merkittävänä pitäisin erityisesti hakkerismin ymmärtämistä kapitalismin pohjalta. Taloudellinen kannattavuus ja hakkerismi eivät missään tapauksessa sulje toisiaan pois. Nähdäkseni hakkerismi selittää hyvin sitä tapaa, millä esimerkiksi Nokiassa työskennellään ja minkälaisia hakkerismin ilmentymiä on katsottu mielekkäiksi rohkaista. Bisneksen tasolta tarkasteltuna käytännöllinen hakkerismi on kuitenkin ehdottomasti alisteista kapitalismille, mutta valjastettavissa sen käyttöön.

Himanan on mielestäni kyseenalaisesti poiminut informationalismia seitsemän vallitsevaa arvoa itsensäkehittämiskirjallisuudesta: määrätietoisuus, optimaalisuus, joustavuus, vakaus, työtehläisyys, ekonomisuus ja tulosvastuullisuus. On outoa soveltaa yksilötason teoriaa yhteisöllisellä tasolla; hyväksyttävää olisi sanoa itsensäkehittämiskirjallisuuden arvojen olevan vallitsevia informationalistisen yhteiskunnan yksilöiden kohdalla. Himanan on kuitenkin asiallisesti huolissaan nyky-yhteiskunnan kehityksestä ja toteaa, että verkoston ja tietokoneen logiikka vievät meitä pois välittämisestä, joka on eettisyyden lähtökohta. Informationalismia arvojen vastavoimana Himanan luettelee hakkerietiikan arvot: intohimo, vapaus, sosiaalinen arvo, avoimuus, aktiivisuus, välittäminen ja luovuus.

Luovuus nostetaan teoksessa yhdeksi aidon hakkerietiikan arvoksi, mutta aihetta ei ole käsitelty omana erillisenä teemana. Himanan näkee luovuuden informaatiotalouden tärkeimpänä tuottotekijänä. Hän puhuu luovuuden rytmistä, jolla hän tarkoittaa lähinnä vapautta aikatauluista. Tällainen vapaus kertoo paitsi työntekijöiden kunnioittamisesta, myös ihmisten kunnioittamisesta ihmisinä.

Arvostan Himasan kykyä tarttua informationalismiin ottaen huomioon myös inhimilliset aspektit. Pidän teosta hienona yrityksenä pureutua moderniin työetiikkaan, mutta suhtaudun varauksella hakkeriromantiikkaan. En usko hakkerietiikan voimallisuuteen informaatioajan henkenä, mutta hyvänä ruumiinosana kyllä.

Tero-Markus Saarimaa